

МУЗЕЙНА КОМУНІКАЦІЯ

УДК 069.9:355.4(477.6) "2014/2018"+069:316.77

© Олександр ОЧЕРЕТЯНИЙ

МУЗЕЙНИЙ ПРОЕКТ «УКРАЇНСЬКИЙ СХІД» ЯК МАЙДАНЧИК ДЛЯ КОМУНІКАЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Розглянуто комунікативну діяльність співробітників Національного музею історії України у Другій світовій війні, пов'язану з виставковим проектом «Український Схід». Проведено аналіз контактних зв'язків музею, що стали можливими в процесі дослідження та експозиційного висвітлення подій Революції Гідності та війни на Донбасі.

Ключові слова: *війна на Донбасі, Революція Гідності, Операція об'єднаних сил, антитерористична операція, Національний музей історії України у Другій світовій війні, музейна комунікація, відвідувачі.*

Уже понад чотири роки Україна змушена вести збройну боротьбу, відстоюючи проєвропейський вибір своїх громадян, а також цілісність і недоторканність власних територій. У зв'язку з цим для музейних працівників постало важливе завдання – збирати матеріали про Революцію Гідності, окупацію Криму, події на Сході та вдало представляти їх відвідувачам. Тривалий час «больовою точкою» українського націєтворення була боротьба навколо історичної платформи інтеграції української політичної нації [1, 142]. Зрештою, у 2011 р. Юрій Шаповал, на той час – завідувач відділу етнополітології Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, констатував: «Ми не маємо гідної політики історичної пам'яті в нашій державі. Це є дуже серйозна і важлива річ» [2, 8]. Тому ще під час Революції Гідності співробітники Національного музею історії України у Другій світовій війні почали збирати артефакти та інформації про важливі віхи сучасної історії України. З початком війни на Сході України та запровадженням антитерористичної операції цей процес було продовжено,

і фондозбірня музею поповнилася речами, що висвітлюють бої та долі їх учасників. Це фото, однострої, військово спорядження, обереги, документи, особисті речі учасників, залишки зброї та військової техніки. З часом зібрані предмети експонувалися на виставкових проектах та виставках, що діяли в Меморіалі, остання з яких була відкрита 8 травня 2018 р. під назвою «На лінії вогню» і є складовою частиною виставкового проекту «Український Схід» [3]. Пропонована стаття має на меті розкрити процеси налагодження музейних комунікативних зв'язків, набутих під час формування проекту та в процесі його довготривалої дії. Актуальність праці полягає в ознайомленні музейників та всіх причетних до національно-патріотичного виховання з досвідом науковців Меморіалу.

Серед перших експонатів, що в зв'язку із зазначеними подіями поповнили фондозбірню музею, були зібрані на території Меморіалу предмети, які використовували так звані «тітушки» (прихильники антимайдану) під час Революції Гідності. З-поміж них – знайдені співробітниками музею палиці, щити та кулемет станкової системи Максима («максим») [4]. Цю вогнепальну зброю передали до Печерського РУ ГУМВС у м. Києві, а згодом, 6 серпня 2014 р., її повернули на довічне зберігання в Національний музей історії України у Другій світовій війні.

Одночасно співробітники музею налагодили співпрацю з представниками 8-ї сотні Самооборони Майдану. Більшість її складу – учасники бойових дій на території Афганістану впродовж 1979–1989 рр. Деякі з них комунікували з музейниками з часів формування експозиції «На чужих війнах», зокрема сотник Олег Міхнюк. Пізніше він став добровольцем 24-го батальйону територіальної оборони «Айдар» (згодом – 24-й окремих штурмовий батальйон «Айдар» ЗСУ). Загинув 20 серпня 2014 р. За кілька днів по тому за сприяння Української Спільки ветеранів Афганістану до музею було передано польову куртку, в яку він був одягнений у своєму останньому бою [5]. Вона – один із перших предметів, пов'язаних із темою сучасної війни, що з'явився у фондах Меморіалу.

У листопаді 2014 р. науковці музею встановили зв'язок із бійцями 11-го окремого мотопіхотного батальйону «Київська Русь» (колишній 11-й батальйон територіальної оборони «Київська Русь»). Співпраця увінчалася позитивними результатами, музей отримав багатогранний комплекс матеріалів батальйону, серед яких речі першого та другого командирів – Олександра Гуменюка та Олексія Савича.

Подальше налагодження комунікацій із потенційними фондоутворювачами музейники продовжили у тісній співпраці з військовими, органами державної влади, громадськими організаціями, волонтерами та представниками засобів масової інформації (ЗМІ). Серед останніх варто виокремити журналістів «24 каналу» Володимира Рунця та Олексія Годзенка, спеціального кореспондента Центрального друкованого органу Міністерства оборони України «Народна армія» Тараса Греня, представників команди Телевізійної служби новин на каналі «1+1», зокрема Наталю Нагорну, Андрія Цаплієнка, Євгенію Цветанську, Олександра Загородного, Руслана Ярмолюка, Аллу Хоцянівську, Олександра Мотор-

ного, Ганну Боку та телеведучу Лідію Таран. На основі артефактів, які вони зібрали під час відряджень у зону бойових дій на Сході України, у музеї створено виставку «Війна очима ТСН».

Варто наголосити, що від моменту розміщення в експозиції артефактів, пов'язаних із зазначеною темою, виставка почала працювати на власне розширення. Учасники сучасної війни, перебуваючи в музеї і усвідомлюючи важливість проекту, дбають про його поповнення. Одним із перших долучився до цієї справи командир роти 11-го окремого мотопіхотного батальйону «Київська Русь» Станіслав Малець, який як прикордонник отримав бойовий досвід під час війни на території Афганістану. Станіслав Дмитрович викладав школярам курс «Захист Вітчизни» й одночасно очолював створений ним військово-патріотичний клуб «Прикордонник», що здійснював пошукову діяльність. Пізніше не лише передав свої матеріали, а й допоміг музейникам налагодити комунікацію з багатьма учасниками війни на Сході України.

Уже в 2014 р. музей представив до уваги відвідувачів експозити, що розповідають про Революцію Гідності, окупацію Криму та війну на Донбасі. Уперше їх розмістили у просторі виставки «Апокаліпсис ХХ століття. Світові війни», присвяченої одразу трьом війнам – до 100-річчя від початку Першої світової, 75-річчя від початку Другої світової і, зрештою, подіям сьогодення на Сході та Півдні України. Суть виставки влучно прокоментував міністр культури України Євген Нищук: «Ця виставка – це момент упередження. Кожен, хто прийде сюди, зможе подивитися й усвідомити, що питання чергової Світової війни нині відкрите. І саме Україна стала її потенційним плацдармом. Введення санкцій не зупинять агресора, проти якого разом ми маємо постати стіною, щоб не довелося потім розвішувати у музеях фотографії Третьої світової війни» [6]. Така подача експозитів сучасної війни саме в купі з матеріалами щодо двох світових воєн була надзвичайно актуальною. Це мало привернути увагу як українців, так і усієї світової спільноти до можливих наслідків конфлікту на теренах України. Музей став одним із комунікативних майданчиків для обговорення проблеми на міжнародній арені.

З цією метою колектив Меморіалу спільно з Міністерством закордонних справ України та громадською організацією «Міжнародна ініціатива з підтримки України» підготував виставковий проект «Україна: 2014–2016. Війна і Мир». Він має донести до європейської спільноти інформацію про події в Україні, які відбулися під час Революції Гідності та у постмайданівський період і змінили хід історії не лише нашої держави. Проект було презентовано в деяких європейських державах, зокрема Фінляндії, Естонії, Франції та Німеччині.

У липні 2014 р., Міністерство оборони України та Служба безпеки України передали до фондозбірні музею російську важку зброю та техніку, захоплену українськими воїнами в районі Добропілля, Луганська, Слов'янська та Дебальцевого. Вона стала речовим доказом агресії Російської Федерації, яка своїм військовим втручанням, організацією та керівництвом незаконними збройними

формуваннями так званих Донецької та Луганської народних республік розв'язала бойові дії на Сході України. Тоді ж на території Меморіалу діяла виставка, на якій співробітники названих силових структур продемонстрували запрошеним дипломатам, акредитованим в Україні, зброю та документи, що свідчать про російське походження озброєння та вояків, які воюють на боці терористів на Сході України [7]. Комунікативний процес музею із силовиками триває, і результатом спільної діяльності є низка проектів, присвячених військовим подіям на Сході.

Плідна музейна комунікація з відомими фоторепортерами, журналістами та волонтерами – Єфремом Лукацьким, Максимом Дондюком, Сергієм Лойком, Ігорем Волосянкіним і Павлом Нетьосовим вилася у фотовиставку «Україна. Шлях до свободи». З листопада 2014 р. до березня 2015 р. на ній експонувалися 137 фотографій зі збереженими авторськими назвами та коментарями. Мета виставки – об'єднати суспільство навколо ідеї боротьби за свободу та незалежність України. Музейники й далі співпрацюють із тими, хто, ризикуючи власним життям, закарбував війну в кадрі. Так, з вересня 2015 р. до січня 2016 р. у музеї функціонувала фотовиставка «Аеропорт крізь об'єктив Сергія Лойка». Автор світлин – знаний у всьому світі журналіст, перекладач, письменник, фотограф. Як кореспондент газети «Лос-Анджелес Таймс» (США) не раз бував у районах воєнно-політичних конфліктів, зокрема чотири доби провів у Донецькому аеропорту під час його оборони. Цей період відбився не лише у зроблених там світлинах, а й у документальній праці «АД 242. Історія мужності, братерства та самопожертви» та художньому романі «Аеропорт». Схожа фотовиставка відбувалася в серпні – вересні 2017 р. Її назва – «Олександр Клименко. З фронтового альбому». Автор – учасник Революції Гідності, відомий фотокореспондент газети «Голос України», який побував у ряді «гарячих точок». Мету виставки чітко висловив сам Олександр Клименко: «У ці хвилини на Сході... гинуть люди моєї країни. Я хочу, щоб ви про це знали. Саме тому я їжджу на війну, намагаюся своїми знімками донести до людей те, що там відбувається, і показати героїзм простих українців, які відстоюють незалежність своєї держави, а можливо, і свободу Європи. Я не солдат, а всього лиш фотожурналіст» [8]. Як бачимо, проект є досить вагомим не лише для українців, а й для усїєї європейської спільноти. Безумовно, ця виставка поліпшила комунікативну функцію Меморіалу з іноземними відвідувачами. Варто зазначити, що рельєфно роботу науковців музею з військовими кореспондентами також відобразила вже згадана вище виставка «Війна очима ТСН».

Збір матеріалів про сучасну війну в Україні співробітники музею здійснювали, працюючи над темою Другої світової війни. У 2012 р. у Меморіалі було започатковано науково-гуманітарний проект «Родинна пам'ять про війну». У рамках відзначення 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни в музеї було проведено підсумкову виставку «Родинна пам'ять про війну: Збережено». Її епілогом стали реліквійно-образні композиції «День Перемоги» та «Кіборги», розміщені в увідному залі музею.

Перша – переносила відвідувача у травень 1945 р., коли весь світ святкував Перемогу над нацизмом, а друга – була присвячена синам, внукам і правнукам учасників минулої війни, які нині захищають українську землю. Отже, у просторі однієї виставки поєдналися матеріали воїнів з однієї родини, які брали участь у бойових діях із проміжком у понад сімдесят років. В експозиції було представлено матеріали учасника Другої світової війни Івана Залужного, а також його онука Івана Гутніка-Залужного, який загинув у 2014 р. Іван Оникійович у 2015 р. відвідав Меморіал, де на підтримку пам'ятних заходів узяв участь в ініційованій соціальній кампанії ветеранів Червоної армії та Української повстанської армії. В її рамках він, колишній радянський офіцер, потиснув руку колишньому стрільцеві УПА Степану Петрашу, що стало нагадуванням нинішнім українцям про те, що перемога над нацизмом є спільною для всіх частин України. Цей момент був зафіксований згаданим фотокором Олександром Клименком. Знімок став складовою частиною соціальної реклами, ініційованої Українським інститутом національної пам'яті спільно з Міністерством інформаційної політики, з якими музей має добре налагоджений комунікативний процес, зокрема й навколо виставкових проєктів, пов'язаних із війною на Сході України [9].

Єдність поколінь у відстоюванні інтересів власного народу чітко простежується й у фотовиставці «Об'єктивНА історія», відкритій 5 жовтня 2017 р. У її основі – фотознімки воїнів УПА з Яворівського архіву, які дивом збереглися, та фото українських бійців, які воюють на Сході України. Тоді ж у рамках проєкту «Музейна платформа історика» відбулася зустріч із дослідником фотоархіву Василем Гуменюком, копітка робота якого сприяє ефективнішому вивченню історії українського визвольного руху. Ця виставка з'явилася завдяки тісній співпраці музею із засновниками волонтерського проєкту «Життя на нулі», що стартував як мистецька платформа для українських воїнів.

Виставковий проєкт про воєнні події на Сході України став комунікативним майданчиком для багатьох митців. Їхнє відвідання виставок далеко не завжди пов'язане із запланованими заходами. Так, 14 березня 2018 р., у День українського добровольця, відвідувачі мали змогу побачити у її просторі відомого співака і волонтера Арсена Мірзояна з його знайомими бійцями [10]. До речі, у Меморіалі тривалий час як музичний супровід звучала авторська пісня Мірзояна – «Край землі».

28 квітня 2018 р. у просторі виставкового проєкту «Український Схід» відбулася презентація авторських видань спеціального кореспондента Телевізійної служби новин телеканалу «1+1» Наталі Нагорної – «Повернутися з війни» та художника, письменника й режисера документального кіно Валерія Пузіка – «Моноліт». На таких заходах завжди присутні митці, творча молодь, представники ЗМІ та військовики.

5 грудня 2017 р. у музеї відбулася культурно-патріотична акція «"Музбат" – захисникам», приурочена до Дня Збройних сил України. Співорганізаторами заходу стала Громадська спілка «Творче патріотичне об'єднання "Музичний

батальйон”». Вона складається з професійних виконавців, які з 2014 р. підтримують своїми піснями бійців Збройних сил України, добровольчих батальйонів та цивільне населення на Сході України. Серед учасників заходу були відомі гурти «TaRuta», «Друже Музико», поетеса Злата (Зоряна) Паламарчук. Гості – учні, студенти, курсанти, молоді ветерани, а також пересічні відвідувачі Меморіалу – мали змогу не лише ознайомитися з програмою святкового концерту, а й долучитися до обговорення проблем, з якими зіштовхнулося українське суспільство від початку війни.

З 17 травня 2016 р. впродовж місяця в музеї діяла виставка «Військово-польовий АРТ», на якій були представлені речі з зони проведення бойових дій, перетворені на витвори мистецтва. До проекту долучилося понад 70 майстрів народно-ужиткового мистецтва України, серед яких – і учасники війни. Ідея створення проекту належить Павлові Ротарю – бійцю добровольчого батальйону спеціального призначення «Золоті Ворота» (згодом – полку «Київ» Національної поліції України). На його думку, пропонуваний проект є арт-терапією та своєрідною арт-реабілітацією після пережитих подій на війні [11].

В експозицію передала свої роботи творча група київських художників у складі Наталії Волобуєвої, Софії Атлантової та Олександра Клименка. Це – ікони, створені на ящиках з-під снарядів, привезених із зони бойових дій. Отримані від продажу робіт кошти передають на підтримку Першого добровольчого мобільного шпиталю ім. Миколи Пирогова. Таку ж справу організував мистецтвознавець, художник-реставратор, іконописець Левко Скоп – викладач Львівської академії. Він розписує ікони на ящиках та старих церковних дошках і відвозить їх на передову або реалізовує на аукціонах, щоб закупити спорядження для вояків. Також в експозиції розміщена ікона роботи польського іконописця Ел'азара Хубарта Кампи. Вона має назву «Не бійтеся!» і створена після того, як автор дізнався про трагічні обставини виходу українських бійців із оточення під Іловайськом. На місці бою в районі населеного пункту Червона Поляна у вересні 2014 р. пошукова група Місія «Евакуація – 200» знайшла обгоріле «Євангеліє», відкрите на сторінці, де є слова: «не бійтеся». Волонтери сфотографували цю знахідку. І саме це фото спонукало митця до створення ікони спеціально для українських вояків. Робота стала прикладом для багатьох митців, які відвідали виставковий проект.

Простір музейних виставкових проектів став місцем збору, спілкування та проведення урочистостей для багатьох учасників бойових дій та їхніх рідних. Такі зустрічі мали місце під час відкриття багатьох виставок. Саме в стінах музею бійці згадували нещодавні сторінки минулого під час відкриття виставок «Іловайськ. Рік потому...», «Аеропорт... Пекельна смуга», «Ключові плацдарми Донбасу». Варто зазначити, що в Меморіалі щороку відбуваються відповідні тематичні заходи, пов'язані з річницями ключових подій сучасної війни та урочистостями, важливими для українського народу та його війська – Дня Незалежності, Дня Державного Прапора, Дня захисника України, Дня українського добровольця та ін.

Виставковий проект став місцем урочистих зустрічей деяких підрозділів українських військових формувань, серед яких 12-й окремий мотопіхотний батальйон, 34-й окремий мотопіхотний батальйон, 17-й окремий мотопіхотний батальйон «Кіровоград». Він також став комунікативною платформою для учасників війни, музейників, відвідувачів, представників ЗМІ під час проведення відкриття та роботи виставки «Батальйони нескорених». Вона розповіла про бійців чеченського батальйону ім. Шейха Мансура та Міжнародного миротворчого батальйону ім. Джохара Дудаєва і штурмового спецпідрозділу «Шалена зграя». Співпраця музею з чеченськими добровольцями не припинилася. Так, 23 лютого 2016 р. в рамках проекту «Слово свідка» була проведена зустріч, присвячена 72-й річниці депортації чеченців та інгушів. До заходу долучилися бійці Міжнародного миротворчого батальйону ім. Джохара Дудаєва: командир батальйону майор Адам Осмаєв та прес-офіцер батальйону Аміна Окуєва. Тоді комбат розповів історію власної родини в контексті зазначених подій. А за два роки по тому в Меморіалі відбувся захід ушанування пам'яті загиблої Аміни Окуєвої.

26 травня 2016 р. було відкрито виставку «Бойове українське козацтво в АТО», присвячену бійцям добровольчої роти спецпризначення Київського козацького полку ім. Т.Г. Шевченка Бойового українського козацтва («БУК»). Цей підрозділ не входить до структури жодного державного військового формування, але налагодив тісну співпрацю з Державною прикордонною службою України, яка здійснювала його координацію під час бойових дій. За дорученням Патріарха Київського та всієї Руси-України Філарета священник Української православної церкви Київського патріархату отець Роман Музика провів урочисте нагородження бійців роти медаллю «За жертвність і любов до України».

Варто зауважити, що виставковий проект є вдалим комунікативним майданчиком для священнослужителів та прихожан різних конфесій, які стають фондоутворювачами, беруть участь у музейних урочистостях, організують екскурсійні групи з просвітницькою метою, зокрема для жителів прифронтових районів. Одним із перших експозитів, що розповідають про події Революції Гідності, став пошкоджений гранатою під'язник отця Сергія Суценка [12]. З липня 2014 р. він став капеланом і не припинив співпраці з музейниками, передав їм матеріали вже про участь у війні. Поряд із цими предметами в експозиції розміщені речі протоієрея Самбірсько-Дрогобицької єпархії Української греко-католицької церкви Народного Героя України Тараса Коцюби, який під час війни також став капеланом. Орден до звання отцеві Тарасові вручили 7 травня 2016 р. в стінах Національного музею історії України у Другій світовій війні під час 16-ї церемонії нагородження [13]. Ця подія зібрала бійців, волонтерів, лікарів, політиків, науковців, представників ЗМІ, священнослужителів, митців і пересічних відвідувачів. На заході були присутні Герой України та Народний Герой України Євген Межевікін, заступник міністра з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України Георгій Тука, Голова Меджлісу крим-

ськотатарського народу Рефат Чубаров. Під час церемонії на зберігання до музею був переданий орден «Народний Герой України» під № 1. Ним нагороджено весь український народ.

Серед нагороджених того дня був повний кавалер ордена «За мужність» Павло Чайка. Його матеріали представлені в рамках експозиційного комплексу «НАШ», створеного 11 грудня 2017 р. колективом Меморіалу спільно з галереєю-музеєм «Історія становлення української нації». Основою цієї експозиції є зроблені із силікону фігури захисників Донецького аеропорту, поруч із якими розміщені артефакти про кожного з них. Відкриття та робота цієї виставки вкотре привернули увагу до проекту «Український Схід» та посилили комунікацію музею з відвідувачами різних верств.

2 квітня 2018 р. відбулася презентація виставки «Місто милосердя. Лікарня Мечникова». Вона створена в рамках проекту «Український Схід» та присвячена напруженій праці медичного персоналу Дніпропетровської обласної клінічної лікарні імені І.І. Мечникова. Лікарі провели тисячі хірургічних операцій і реабілітаційних заходів, урятувавши життя 99 % українських бійців, доправлених із фронту [14]. Науковці музею двічі виїжджали у відрядження до Дніпра і, натхненні щоденним подвигом цього колективу, підготували виставку-розповідь. На відкриття виставки з Дніпра прибула команда у складі 25 кращих медичних фахівців на чолі з головним лікарем Сергієм Риженком. У день відкриття проекту, окрім пересічних відвідувачів, до музею завітали високопосадовці, воїни-захисники та члени їхніх родин, а також слухачі Української військово-медичної академії, студенти Національного медичного університету ім. Олександра Богомольця та трьох медичних коледжів. Для них «мечниківці» стали справжнім прикладом для наслідування в подальшій професійній діяльності.

Уже понад чотири роки Меморіал презентує загалу артефакти про сучасну війну на Донбасі. Їх мали змогу оглянути найрізноманітніші категорії відвідувачів – діти різного віку, студенти, військові, науковці, представники іноземних делегацій, політичні діячі, перші особи держави, армії та церкви. Серед них – Президент України Петро Порошенко з дружиною, колишній Прем'єр-міністр Арсеній Яценюк, міністр оборони Степан Полторак, Глава Української греко-католицької церкви Блаженніший Святослав (Шевчук), Голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров, радник міністра внутрішніх справ Антон Геращенко та інші відомі державні та політичні діячі.

Доволі часто на виставці можна зустріти самих учасників бойових дій та рідних загиблих. Атмосферу, яка панує в експозиції в такі моменти, вдало передала в одному зі своїх репортажів журналіст Наталя Нагорна: «Табличка „Зайцево” реальна, а не виготовлена в кустарних умовах», – ділиться враженнями командир 57-ї окремої мотопіхотної бригади Дмитро Красильников. Він каже, що ніби знову опинився на ввірених йому позиціях. «Берет мій, шеврон мій. Витяг про поранення – з госпіталя», – роздивляється свої речі генерал Гордійчук, який прийшов разом із вихованцями – ліцеїстами, котрі також мріють про подвиги.

Один із них, Артем, зізнався, що найбільше вразила швидка, де на ношах засохла кров, у металі дірки від куль, але маячок працює, наче вона досі поспішає на допомогу пораненим бійцям. До речей своїх рідних приходять і ті, хто втратив в АТО чоловіка, сина чи батька. «Це курточка, на ній Руслана виносили», – каже Олена Лужевська, дружина Героя України. Боець спецпідрозділу СБУ «Альфа» загинув у бою під Семенівкою 5 травня 2014 р., коли стало зрозуміло, що антитерористична операція спецслужб поступається місцем справжній військовій кампанії. Жінка досі не вірить у смерть чоловіка. «Він часто у відрядження їздив. І він також у нас – наче у відрядженні, і він завтра приїде», – каже вона. Віталій та Алла Лабуткіни найдовше стоять біля речей сина – військового кореспондента Дмитра, який загинув разом із розвідниками в Дебальцевому. «Передамо прапор його, з яким він був у походах. Він біля мене був – це часточка його, але хай люди дивляться», – каже батько [15]. Як бачимо, ветерани, рідні та близькі загиблих виявляють природну потребу перебувати в просторі, що певною мірою пов'язаний із воєнним минулим та втраченими родичами.

Популярність виставкового проекту «Український Схід» і процесів, що відбуваються в його просторі, виходить далеко за межі музею, адже на кожному заході присутня чимала кількість представників ЗМІ, завдяки яким про заходи дізнається широкий загал. Роботу цього процесу забезпечує музейний прес-центр. Саме він готує анонси, прес-релізи й організовує ексклюзивні медіа-заходи, що відбуваються в музеї. Завдяки діяльності прес-центру в кожного пересічного громадянина є можливість зануритися в невідоме для широкого загалу музейне життя та дізнатися, що відбувається за лаштунками експозицій, як ведеться пошукова робота і які унікальні знахідки вона дає змогу виявити. Реципієнти бачать, як предмети дійсності стають цінними експонатами та потрапляють до виставкових залів, для них розкривається таємниця створення колекцій і комплектування музейних зібрань, а також секрети фондової роботи та реставраційної справи. Прес-центр безпосередньо бере участь в організації обговорень місії сучасного музею, його ролі й місця в нинішніх суспільних та культурних процесах, участі у формуванні об'єктивного погляду на історію, впливу на свідомість молодого покоління.

Отже, час підтвердив, що виставковий проект «Український Схід» цілковито відповідає на всі виклики, що постали внаслідок непростої ситуації в державі. Він став не лише своєрідним пам'ятником учасникам сучасної війни, а й вдалим комунікативним майданчиком для обговорення проблем війни на Донбасі. Ця робота музейників сприяє формуванню у громадян національно-патріотичних переконань і дає змогу ширше та детальніше представити загалу головну ідею виставки – жертвовність нашого народу в змаганнях за свободу і непоборну віру в перемогу [16]. Досвід, набутий співробітниками музею під час формування та роботи проекту, є успішним, його можуть ефективно запозичити та застосувати колеги. Наостанок варто зазначити, що проект певною мірою працює наввипередки з часом, адже представлені артефакти вдало демонструють втрати

на війні, а значить, чітко вказують на ціну миру. Акумуляовану інформацію варто з покоління в покоління передавати нащадкам, щоб вона стала оберегом мирного майбутнього України.

Джерела та література:

1. Якубова Л.Д. «Русский мир» в Україні: на краю прірви. – К.: КЛІО, 2018. – 384 с.
2. Україна за двадцять років: матеріали міжнародної веб-конференції. – Чернігів, 2013. – 72 с.
3. «На лінії вогню» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.warmuseum.kiev.ua/_ua/_other_projects/ato/ato_projects/index.html. – Назва з екрана.
4. Кулемет станковий системи Максима («Максим») зразка 1910/1930 р. // Фонди НМІУДСВ. – КН-259829. – ЗТ-1573.
5. Куртка польова військова Міхнюка Олега Івановича // Фонди НМІДСВ. – КН-260103. – РТ-3650.
6. Апокаліпсис ХХ століття. Світові війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostir.museum.ua/post/33325>. – Назва з екрана.
7. Акредитованим в Україні дипломатам показали зброю, вилучену у терористів в зоні АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unian.ua/politics/938792-akreditovanim-v-ukrajini-diplomatam-pokazali-zbroyu-viluchenu-u-terroristiv-v-zoni-ato.html. – Назва з екрана.
8. Олександр Клименко. З фронтового альбому [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.warmuseum.kiev.ua/_ua/expositions/past_exhibitions/index.html. – Назва з екрана.
9. Українська Друга світова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tetory.gov.ua/page/ukrainska-druga-svitova>. – Назва з екрана.
10. У день українського добровольця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.facebook.com/warmuseum.kiev.ua/videos/1572025559576940/>. – Назва з екрана.
11. Запрошуємо на мистецький проект «Військово-польовий арт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/zaproshu%D1%94to-na-misteckij-proekt-%C2%ABv%D1%96jskovo-polovij-art%C2%BB>. – Назва з екрана.
12. Підрясник церковний Сущенка Сергія Сергійовича // Фонди НМІДСВ. – КН-268703. – РТ-3965.
13. Киртока В. Сталіна Чубенко: «Я знаю, що мой 17-летний сын, замученый в Краматорске за желто-голубую ленточку на рюкзаке, настоящий герой» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://sensor.net.ua/resonance/387935/stalina_chubenko_ua_znayu_chno_moyi_17letniyi_syn_zamuchennyyi_v_kramatorske_za_jeltogolubuyu_lentochki. – Назва з екрана.
14. Місто милосердя. Лікарня Мечнікова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostir.museum.ua/post/40571>. – Назва з екрана.
15. Закривавлена швидка і велитенський прапор: у Києві відкрилася виставка речей з АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/kyiv/zakrivavlena-shvidka-i-veletenskiy-prapor-u-kiyevi-vidkrilasya-vistavka-rechey-z-ato-882650.html>. – Назва з екрана.
16. «Український Схід» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.warmuseum.kiev.ua/_ua/_other_projects/ato/ato_projects/index.html. – Назва з екрана.

© Александр ОЧЕРЕТЯНИЙ

МУЗЕЙНЫЙ ПРОЕКТ «УКРАИНСКИЙ ВОСТОК» КАК ПОЛЕ ДЛЯ КОММУНИКАЦИЙ В НАЦИОНАЛЬНОМ МУЗЕЕ ИСТОРИИ УКРАИНЫ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ

Рассматривается коммуникационная деятельность сотрудников Национального музея истории Украины во Второй мировой войне, связанная с выставочным проектом «Украинский Восток». Проведён анализ контактных связей музея, что стали возможными в ходе исследования и экспозиционного освещения событий Революции Достоинства и войны на Донбассе.

Ключевые слова: война на Донбассе, Революция Достоинства, Операция объединённых сил, антитеррористическая операция, Национальный музей истории Украины во Второй мировой войне, музейная коммуникация, посетители.

© Oleksandr OCHERETIANYI

MUSEUM PROJECT «UKRAINIAN EAST» AS A PLATFORM FOR COMMUNICATIONS IN THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF UKRAINE IN THE SECOND WORLD WAR

The article deals with the different types of communicative activities of employees of the National museum of the History of Ukraine in the Second World War around the exhibition project «Ukrainian East». The author analyzes the communicative connections of the museum that were possible during the study and exposition of the events of the Revolution of Dignity and the War in Donbas.

Keywords: War in Donbas, Revolution of Dignity, United forces operation, Anti-Terrorist Operation, National Museum of the History of Ukraine in the Second World War, museum communication, visitors.